

Nr 103.

Godkänd av första kammaren den 24 mars 1920.
Godkänd av andra kammaren den 24 mars 1920.

*Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av väckta motioner
om ändring i § 1 av förordningen om landsting.*

(Konstitutionsutskottets utlåtande nr 10.)

Till Konungen.

I två inom riksdagen väckta likalydande motioner har hemställts, att riksdagen måtte besluta,

dels att i landstingsförordningen § 1 orden: »dock att» etc. till och med »utträde» skall ur paragrafen utgå,

dels att beträffande städer, som redan utträtt ur landsting, måtte vid vad sålunda ägt rum bero.

Frågan om stad bör deltaga i landsting eller ej var vid landstingsförordningens tillkomst föremål för mycken diskussion. I den år 1858 tillsatta kommitté, vars förslag ligger till grund för 1862 års förordning om landsting, var denna fråga en av dem, som orsakade de starkaste meningsbrytningarna. Kommitténs majoritet ställde sig på den ståndpunkten, att alla städer borde deltaga i landsting och anförde härför den motiveringen, att om ock städernas och landsbygdens i många fall skilda intressen i viss mån kunde göra det tvivelaktigt, om städerna borde ingå i landsting eller ej, intressegemenskapen i andra, särskilt ekonomiska frågor samt landsbygdens behov av, som kommittén uttrycker det, »städernas intelligenta krafter», dock borde fälla utslaget för stadskommunernas deltagande i landstinget. Emot denna majoritetens ståndpunkt avgavs reservation av en kommittémedlem, riksarkivarien Nordström, som ansåg, att städerna icke borde deltaga i landsting och i sin motivering uttryckte farhågan, att om majoritetens förslag antoges, städerna, vilkas representation i landstingen måste bliva svagare än landsbygdens, genom den gemensamma representa-

tionens beslut skulle tvingas utgiva bidrag till företag, som de kanske rent av ansåge vara skadliga för sina intressen.

Frågan om städernas deltagande i landsting blev också livligt debaterad vid 1859—60 års riksdag, som hade att avgiva yttrande över de kommitterades förslag. Därvid visade sig, att inom borgarståndet övervägande sympatier funnos för reservantens ståndpunkt, att städer icke borde deltaga i landsting, under det att de övriga stånden, om också vad prästeståndet beträffar med stor tvekan, anslöto sig till kommittémajoritetens uppfattning.

Kommittéreservantens och borgarståndets mening blev emellertid ej utan inflytande på Kungl. Maj:ts beslut. Detta innebar nämligen en kompromiss mellan de båda stridiga ståndpunkterna, i det att i landstingsförordningens första paragraf stadgades, att stad, vars folkmängd ej översteg 25,000 personer, skulle deltaga i landsting, under det att stad med större invånareantal skulle urskiljas ur respektive landstingsområde. Därjämte stadgades i § 47, att uttaxering kunde ske särskilt för städer och särskilt för landsbygd, om företag, för vilket uttaxering erfordras, är av gagn huvudsakligen för städer, respektive för landsbygd.

1862 års bestämmelser i denna punkt hava i huvudsak fått stå orubbade. En förändring har blott skett så till vida, att 1894, som en konsekvens av förstakammarplatsernas fixering till 150, den folkmängdsiffra, vid vilken stad skall utträda ur landsting, ändrades från 25,000 till $\frac{1}{150}$ av rikets folkmängd, vilket f. n. innebär, att stad med ungefär 38,700 invånare skall utskiljas ur respektive landstingsområde.

Så vitt hittills varit bekant, hava gällande bestämmelser rörande stads rättighet och skyldighet att utträda ur landsting icke förorsakat någon nämnvärd olägenhet. För städer med omkring 40,000 invånare och därutöver skulle det säkerligen i de flesta fall kännas såsom ett obehörigt tvång att icke få själva fritt ordna för dem betydelsefulla angelägenheter, särskilt på sjukvårdens och fattigvårdens m. fl. områden. Riksdagen har därför icke kunnat anse befogat att beröva dylika städer mot deras vilja en sådan författningsenligt dem tillkommande frihet. Emellertid vill riksdagen icke förneka, att omständigheter i vissa fall kunna tänkas vara sådana, att upprätthållande för viss tid framåt av den inom ett landstingsområde mellan stad och land bestående gemenskapen skulle kunna vara önskvärt för såväl staden ifråga som landstinget i övrigt. I sådant fall borde det stå staden och landstinget fritt att genom en överenskommelse, om vilken båda parterna voro ense, besluta, att den dittillsvarande gemenskapen skulle för viss tid framåt fortvara. Denna tid borde därvid fixeras till sådan längd, att alltför täta förändringar i förhållandena undvekes.

På grund av vad sålunda anförts, får riksdagen anhålla, det täcktes Eders Kungl. Maj:t låta utreda, huruvida och under vilka förhållanden de gällande bestämmelserna om stads rättighet och skyldighet att utträda ur landsting må kunna ändras därhän, att i de fall, då såväl stad som landsting önska fortsatt samarbete i landstinget, oaktat stad uppnått den storlek som berättigar till utträde, den bestående gemensamheten må kunna för viss tid framåt fortfara, ävensom för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 24 mars 1920.

Med undersåtlig vördnad.
